

TABĂRA LUI MIHAI VITEAZUL LA MOFTIN, MOMENT IMPORTANT ÎN PREGĂTIREA BĂTĂLIEI DE LA GURUSLĂU

În împrejurări ce erau potrivnice lui Mihai Viteazul și cauzei căreia îi slujea — unitatea țărilor române și independența lor — marele voievod pierde în toamna anului 1600, rînd pe rînd, Transilvania, Moldova și chiar tronul Țării Românești.

Datorată trădării nobilimii și boierilor neloiali politiciii domnului și mai cu seamă intervenției străine, această pierdere și destrămarea uniunii, la prea scurtă vreme de la o atît de strălucită izbîndă, era socotită însă, de voievod, vremelnică. Mihai credea cu toată ființa sa în refacearea, prin propria putere, a construcției dărmate acum pînă în temelii.

Mihai Viteazul, luînd drumul străinătății, tratează la Viena și Praga cu imperialii revenirea sa în Transilvania. Tratatativele cu împăratul Rudolf al II-lea și consilierii săi au fost îndelungi și anevoioase, dar interesați să aducă la ascultare Transilvania, unde Sigismund Bathori revenit la tron trecuse în tabăra filoturcă, promit voievodului subsidii pentru plata unei oști de mercenari. Desigur, folosindu-se de geniul militar și politic al lui Mihai, instituirea controlului austriac în Transilvania, fapt foarte important pentru interesele Habsburgilor, prezenta în concepția imperialilor siguranța unei acțiuni reușite. Totuși, neîncrezător în domnul român, împăratul dispune colaborarea cu Basta, cu care Mihai Viteazul avea să se împace la Cașovia, la 30 mai 1601¹.

Gîndul lui Basta viza, după cum se știe, guvernarea Transilvaniei în numele Habsburgilor, victoria campaniei nedorind s-o împartă cu Mihai. Propune chiar, spre a-l trece pe un plan secund, ca Mihai să fie trimis spre Lipova pentru a împiedeca un atac turcesc din această parte, și a-l determina eventual pe Sigismund să-și împartă oastea în două². La Viena însă, arhiducele Matia nu este de acord cu planul lui Basta, spune chiar că „diviziunea nu-i este pe plac și dorește să-i vadă reuniți“, încît ce-i doi comandanți își vor uni forțele pe cîmpia de la Moftin, lângă Satu Mare³.

¹ A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, I, București, 1933, p. 371 (Scrisoarea lui Antonio Constantini către Duca di Mantua, Kosice, 28 mai 1601).

² *Idem*, p. 382 (Scrisoarea agentului Cesare Florico către Duca di Modena, Praga, 18 iunie 1601).

³ *Idem*, p. 392 (Scrisoarea lui A. Constantini către Duca di Mantua, Kosice, 13 iulie 1601).

Sosit la Moftin la începutul lunii iulie 1604⁴, poate în ziua de șapte a acestei luni, Mihai va rămâne aici pînă în zorii zilei de întii august, deci douăzeci și cinci de zile⁵.

Șederea mai îndelungată al lui Mihai Viteazul în tabăra de la Moftin, în preajma bătăliei victorioase de la Guruslău, ne-a determinat să încercăm localizarea, măcar aproximativă, a taberei și să ne întrebăm asupra rosturilor acestui popas în contextul acțiunii lui Mihai.

Moftinul, sat situat „la o milă de Sătmar“, după cum reese din scri-soarea voievodului către arhiducele Matia, trimisă din tabără, este Moftinul Mic de astăzi, situat atunci în vatra actualului sat Moftinu Mare De pe urma calamităților, a altor împrejurări istorice, Moftinul, un singur sat pe atunci, se mută, se pare, în trei rînduri de la data de care ne ocupăm.

După datele geografice de care dispunem, ca și după mărturia participanților la evenimentele anului 1601, zona rîurilor Er și Crasna, foarte apropiate în unele locuri, era atunci o mlaștină întinsă. Tabăra lui Mihai trebuie să fi fost stabilită pentru un popas prevăzut mai îndelung, pe un loc înconjurat de mlaștini și apă⁶, cu accesul ușor de controlat și apărat. Configurația de atunci a terenului, putea să semene cu aceea de la Călugăreni, Mihai Viteazul avînd în vedere și aici eventualitatea unor ciocniri cu dușmanul (după cum s-a și întîmplat), sau chiar bătălia hotărîtoare. De altfel, tabăra se pare că era nu numai bine așezată și păzită ci și fortificată „de unde dusmanul nu putea nutri speranța de a-i scoate“⁷.

Identificarea însă, pe teren a locului acestei tabere este mult îngreunată de faptul că ulterior evenimentelor, pe locul posibil și aproximativ al taberei, se găsește azi, după cum am mai amintit satul Moftinu Mare. De asemenea, terenul a suferit modificări pe o suprafață foarte mare, în urma amplelor lucrări de canalizare a Crasnei și asanare a mlaștinilor. Lipsa unor toponime aici, legate de evenimente, sau de numele lui Mihai Viteazul, dacă ele ar fi existat vreodată, se datorează, poate și acestor schimbări a naturii terenului, ca și strămutării populației. Totuși, credem că locul taberei putea fi cel de pe colinele numite „Dealurile Vii-lor“, înconjurare pe atunci de mlaștini greu accesibile și dominînd pînă departe împrejurimile. Nu este însă exclusă, nici posibilitatea taberei pe cîmpia deschisă, situată între satele Moftin și Ghiolt. Această variantă corespunde și ea ca distanță cu cea dedusă de noi din relațiile cuprinse în scrisorile expediate din tabără⁸.

În ceea ce privește oastea lui Mihai la Moftin, celor 8000 de mercenari de care dispunea încă la Cașovia, li se adaugă în drum spre țară și aici la Moftin, „în fiecare zi numeroși soldați fugiți din Transilvania,

⁴ C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, București, 1976, p. 363.

⁵ G. C. Mărcuș, *Tabăra din Zalău a lui Mihai Viteazul*, în „Năzuința“, Zalău, 20 ianuarie, 1974.

⁶ A. Veress, *op. cit.*, p. 392.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Al. Constantinescu, *Măsurile în evul mediu*, în *Studii și articole de istorie*, XXVII—XXVIII, 1974, p. 183—195.

atit călăreți, cît și pedestri⁹. Faptul, foarte semnificativ, de altfel, se datorează cu siguranță confuziei din principat, generată de revenirea lui Sigismund și de atitudinea sa turcofilă. În tabără era prezent și banul Mihalcea cu 800 de oameni. După datele ajunse la noi, efectivul oștii care avea să se îndrepte spre Guruslău părăsind tabăra de la Moftin, va ajunge la 17—18.000 de oameni¹⁰.

Completarea și pregătirea oastei a fost una din preocupările de seamă ale lui Mihai Viteazul la Moftin. De aici, solicită împăratului, în mai multe rânduri, suplimentarea subsidiilor, mercenarii nefiind plătiți pe ultimele două luni, după cum consemnează trimisul împăratului¹¹. Pericolul răzvrătirii mercenarilor, neplătiți nici în preajma bătăliei de la Guruslău, a fost anihilat doar de autoritatea și prestigiul lui Mihai, de încrederea de care se bucura. De altfel, chiar și în această situație, oastea și-a urmat comandantul și avea să se comporte remarcabil la Guruslău¹².

De notat și faptul că problemele de organizare a oastei: efective, dotare, sau planuri de luptă, au generat, în tabăra de Moftin și cu siguranță nu numai aici, unele conflicte între Mihai și Basta. De pildă, Mihai refuză să-și expedieze o parte din oameni, fapt probabil cerut de Basta, motivînd că nu are avizul împăratului, iar oastea este necesară (în conformitate cu dorința împăratului — argument folosit de Mihai), pentru a aduce la ascultare Transilvania¹³.

Tot la Moftin, Mihai află vestea alungării lui Simion Movilă din Țara Românească și înțelege că era așteptat acolo¹⁴. Zori de izbîndă apăreau din nou. Mihai Viteazul, din nou domn al Țării Românești, se afla, la capătul unei lungi pribegii, la Moftin, pe pămînt locuit din vremuri străvechi de români. Voievodul pregătea aici revenirea sa în Transilvania. Mintea lui se va fi frămîntat pentru ieșiri din situații grele care-l așteptau și pe care, multe, le întrevădea. Mihai va fi cîntărit aici fapte petrecute și va fi tras învățăminte. Corespondența care pleca și sosea în tabăra lui Mihai este dovada unei activități diplomatice intense desfășurate de domn aici. S-au păstrat o parte a scrisorilor ca și o parte a relatărilor despre Mihai și intențiile sale, cu referiri la tabăra de la Moftin.

Aflînd de planul campaniei în Transilvania, Sigismund Bathori încearcă să împiedice o eventuală înaintare a lui Mihai și Basta în principat și cu același gînd se îndreaptă spre locul taberei de la Moftin staționînd cu trupele în apropiere. Din scrisoarea lui Mihai, datată 17 iulie 1601 și expeditată de la Moftin, rezultă poziția taberei lui Sigismund, si-

⁹ A. Veress, *op. cit.*, p. 379 (Scrisoarea unui căpitan italian trimisă unui prieten al său la Praga, Tokay, 10 iulie 1601).

¹⁰ *Idem*, p. 436, Veneția 23 august 1601.

¹¹ *Idem*, p. 406 (Scrisoarea lui Erich Massota către Rudolf al II-lea, Kosice, 28 iulie 1601).

¹² *Idem*, p. 409 (Tabăra din Guruslău, 4 august 1601).

¹³ *Idem*, p. 401, (Aviz despre evenimentele din Ardeal, Roma, 21 iulie 1601).

¹⁴ *Idem*, p. 395 (Tabăra de la Moftin, 17 iulie 1601).

tuată la Ghirolt, la o jumătate de milă de Moftin¹⁵. De pe cele două poziții ostile au neîntrerupte hărțuiri. Din scrisoarea lui Tomaso Cavriolo, căpitan al lui Mihai, trimisă din tabăra de la Moftin, reiese că la 9 iulie Sigismund se afla la Ghirolt, la 10 iulie se apropie două leghe de tabăra lui Mihai, spre partea întărită, iar la 11 iulie se deplasă în spatele taberei. În ziua de 12 iulie însă, Sigismund se retrage din nou la Ghirolt, unde așteaptă ajutor turcesc¹⁶.

Așteptându-se la atac, Mihai își organizează siguranța taberei, cete de călăreți supravegheau zona prevenind orice lovitură prin surprindere. Deși convins de această situație, Sigismund făcuse mișcarea de de trupe mai mult pentru a-i impresiona și atrage de partea sa pe ungurii din tabăra lui Mihai, după cum relatează același căpitan.

Ciocnirile cu oastea lui Sigismund, se pare că au fost foarte dese. Într-una din ele ostașii lui Mihai au luat două steaguri moldovenești și au pricinuit pierderea a 150 de oameni din tabăra dușmană¹⁷. Dar luări de steaguri și pierderi de oameni s-au mai înregistrat și în alte împrejurări.

După cum se știe, Sigismund Bathori s-a străduit să-i învrăjbească și să-i dezbine pe cei doi aliați. Astfel, în afara scrisorilor ticluite în numele lui Mihai, spre a-l descredita în fața împăratului Rudolf¹⁸, mai cu seamă, solicită insistent încheierea unei păci separate cu Basta¹⁹. În același context se înscrise, de altfel, și misiunea de spionaj a preotului Ariano trimis de Sigismund în tabăra lui Mihai și executat de acesta²⁰. Încercările de diversiune eșuează însă, datorită misiunii exprese pe care o avea Basta de a cucerii Transilvania.

În tabăra de la Moftin, Mihai Viteazul gîndește cu profunzime și măjoră răspundere asupra bătăliei decisive ce se apropia. Nu se mai grăbește și nu se avîntă ca la Mirăslău, ci calculează meticolos totul. În consiliul de război din 30 iulie, de pildă, cînd la vestea retragerii lui Sigismund, Basta cere să se dea atacul și lupta hotărîtoare, Mihai refuză așteptînd ostile sileziene cu care urma să-și completeze efectivele²¹. Aceștia, comandați de căpitanul Rottal, se vor afla în tabăra lui Mihai la 30 iulie.

În ziua de 31 iulie 1601, se fac ultimele pregătiri pentru ridicarea taberei, marșul fiind stabilit pentru ziua de 1 august²². Pusă în mișcare în

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Idem*, p. 399 (Scrisoarea lui Tomaso Cavriolo, căpitan în oastea lui Mihai, Moftin, 19 iulie 1601).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Al. Matei, *Cele două scrisori apocrife ale lui Mihai Viteazul, 1 mai 1601*, în „*Revista arhivelor*” nr. 3/1976, p. 256.

¹⁹ A. Veress, *op. cit.* p. 387 (Vincenzo Zucconi către Contele Lelio Arivabene, Sătmar, 28 iunie 1601).

²⁰ *Idem*, p. 392.

²¹ *Idem*, p. 408 (Scrisoare din tabăra de la Moftin, 30 iulie 1601).

²² *Ibidem*.

zorii zilei de întâi august, oastea lui Mihai părăsește Moftinul prin Ghirolt, Eriu-Sîncrai, Unimăt, Supuru de Jos, Supuru de Sus, Bobota²³. Iar după popasul de noapte urmează prin Sărmășag, Valea Zalăului spre Meseș.

Bătălia decisivă avea să se desfășoare la 3 august în hotarul satului Guruslău.

Victoria lui Mihai Viteazul la Guruslău, la capătul unei bătălii pregătite cu minuțiozitate în tabăra de la Moftin și revenirea sa în Transilvania, îi îndreptățește din nou titlul de domn al Transilvaniei. Evenimentele aveau loc după ce în Țara Românească boierii Buzești guverneau în numele său. Și, desigur, Mihai cugetă la reluarea Moldovei, după ce va fi revenit spre rînduirea atîtor lucruri în cetatea de scaun de la Alba Iulia. La cîteva zile după victorie este aclamat la Cluj, într-un chip care-l copleşe și înspăimîntă pe Basta. Mihai Viteazul avea să-i plătească acestuia cu viața curmată cu atîta cruzime, faima de neînvins comandant de oaste și desăvîrșit politician, ca și popularitatea de care se bucura în mulțime.

Și, la 19 august 1601, moartea zădărnicea la Turda, visul țesut de Mihai la Moftin și planul strălucit care căpătase contururi atît de sigure la Guruslău.

VIORICA URSU—IERONIM CRIȘAN

PRINCE MICHAEL THE BRAVE'S CAMP AT MOFTIN, AN IMPORTANT STEP IN PREPARING THE BATTLE OF GURUSLĂU

(SUMMARY)

The paper refers to some of the political and military preparations of Prince Michael the Brave on his return to Transylvania during his twenty-five days' stay on the Moftin plain in the district of Satu Mare.

The source of the data about the camping is the correspondence sent from the camp and received there as well as some contemporaneous references of Prince Michael the Brave, G. Basta and to the army camped on the Moftin plain between the seventh and the thirtyfirst of July 1601.

The preparations at Moftin contributed to the grand victory against Prince Sigismund Bathory who had been restored in the meantime and was then politically siding with the Turks.

The victory of Guruslău brought him again the titles of Prince of Transylvania, along that of Prince of Wallachia.

²³ G. C. Mărcuș, *Date cu privire la unele evenimente din ultimele zile ale domniei lui Mihai Viteazul*, în A.I.I.A. XIV, 1971, p. 47.